

PROGRAM DÜZENLEME REHBERİ

Temmuz 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
GİRİŞ	3
PROGRAM DEĞERLENDİRME VE GÜNCELLEME SÜRECİ.....	4
BİLGİ PAKETLERİNİN DÜZENLENMESİ.....	5
PROGRAM BİLGİ PAKETİ	5
DERS BİLGİ PAKETİ	6
DERS ÖĞRENME ÇIKTILARININ DÜZENLENMESİ	7
PROGRAM YETERLİLİKLERİNİN DÜZENLENMESİ.....	12
DERS VE DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI İLE PROGRAM YETERLİLİKLERİNİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ. 12	
TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ	15
PROGRAM YETERLİLİKLERİ İLE TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİNİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ.....	18
AVRUPA KREDİ TRANSFER SİSTEMİ (AKTS) KREDİSİ HESABI.....	20
KAYNAKÇA	22

GİRİŞ

20. yüzyılın son çeyreğinde küresel ekonomik rekabetin hızlanması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki önemli ilerlemelerle birlikte dünya genelinde yükseköğretim sistemlerini köklü bir şekilde yeniden değerlendirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu süreç, ülkelerin her alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da sistemlerini revize etmelerini ve güncel gelişmeler ışığında yeniden yapılandırmalarını zorunlu kılmıştır. Son yıllarda yükseköğretime olan talebin artması, buna rağmen kamu kaynaklarının yeterli seviyede artmaması, ekonomik ve sosyal değişimlerin hızla yaşanması ve bilgi ekonomisinin yükselişi, yükseköğretim kurumlarının hizmet kalitesinde daha nitelikli bir artış beklentisini beraberinde getirmiştir. Bu durum, eğitim, öğretim, araştırma ve diğer hizmetlerinde yönetimi daha karmaşık hale gelen yükseköğretim kurumlarının stratejik ve sistematik yaklaşımları benimsemelerini kaçınılmaz hale getirmiştir.

Bu bağlamda Avrupa ülkelerinde başlatılan Lizbon Süreci ile hedeflenen dinamik ve etkin bilgi toplumu ve ekonomisi oluşturma çabaları, Avrupa düzeyinde radikal bir hızla devam etmektedir. Bu çerçevede, her ülke kendi eğitim sistemine uygun kalite güvence standartlarını belirlemekte ve bu standartlar doğrultusunda eğitim sistemlerini değerlendirmektedir. Ülkeler aynı zamanda yükseköğretim kurumlarının kalite geliştirme faaliyetlerini değerlendirmek için kalite ajansları kurmakta ve dış değerlendiriciler aracılığıyla kurumların kalite düzeylerini belirlemektedir. Türkiye'de yükseköğretim kalite güvence sistemi, üniversiteler tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen iç değerlendirme süreci ve beş yılda en az bir defa yapılan dış değerlendirme sürecine dayanmaktadır. Bu sistem ayrıca, "Ulusal Yeterlikler Çerçevesi" bağlamında program bazında belirlenen öğrenim çıktılarının kalitesini güvence altına almak üzere akreditasyon ve değerlendirme unsurlarını içermektedir. Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği 23/07/2015 tarihli ve 29423 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, bu yönetmelikle birlikte Yükseköğretim Kalite Kurulu da kurulmuştur.

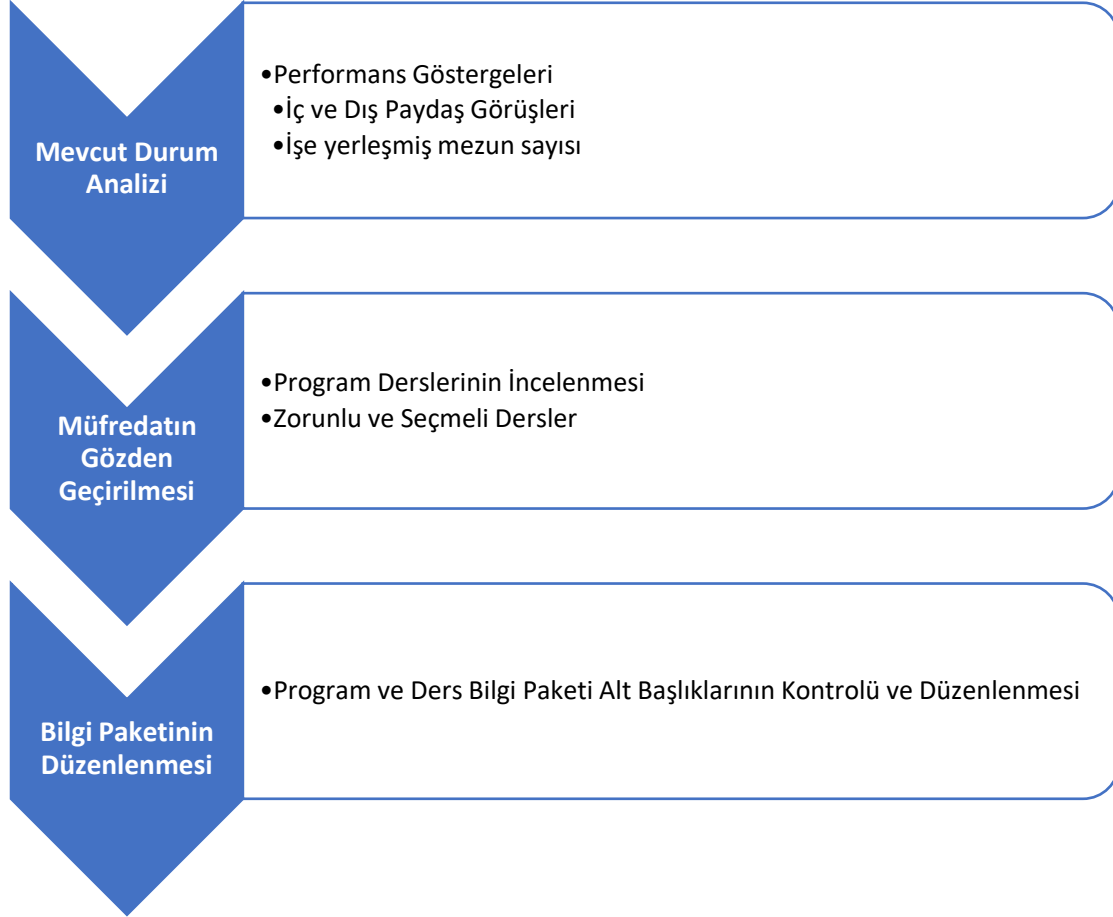
Kırıkkale Üniversitesi'nde, üniversitenin yürüttüğü tüm faaliyetlerin ulusal ve uluslararası standartlara göre bağımsız dış değerlendirilmesi, geliştirilmesi, iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleriyle kalite düzeylerinin tanınması ve onaylanması konusundaki çalışmaları planlamak ve koordinasyonu sağlamak üzere 2015 yılında Kalite Koordinatörlüğü kurulmuş ve Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden hemen sonra Kırıkkale Üniversitesi Kalite Komisyonu oluşturulmuştur.

Üniversite düzeyinde kalite güvencesi kapsamında tüm öğretim programları Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikleri Çerçevesi ile uyumlu; öğretim amaçlarına ve öğrenme çıktılarına uygun olarak tasarlanmalı, öğrencilerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiğinden emin olmak için periyodik olarak değerlendirilmeli ve güncellenmelidir. Program tasarımı ve onayı kapsamında programların amaçları ve yeterlilikleri oluşturulmalı, TYYÇ ile uyumu belirtilmeli, kamuoyuna ilan edilmelidir. Program yeterlilikleri belirlenirken kurumun misyon-vizyonu, işveren ve toplum beklentileri göz önünde bulundurulmalı, TYYÇ'de belirtilen düzey ve yeterliliklere uygun şekilde hazırlanmalıdır. Ders bilgi paketleri varsa ulusal çekirdek programı, varsa ölçütler (örneğin akreditasyon ölçütleri vb.) dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Ders öğrenme çıktılarının ifade şekli öngörülen bilişsel, duyuşsal ve psikomotor seviyeyi açıkça belirtmelidir.

Bu rehber, Kırıkkale Üniversitesi bünyesindeki tüm enstitü, fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki mevcut ve açılması planlanan programların eğitim amaçlarının, hedeflerinin, yeterliliklerinin, ders planlarının, derslerinin, derslerin içeriklerinin ve öğrenme çıktılarının birbiriyle ve TYYÇ ile uyumlu olacak şekilde düzenlenmesine yardım etmek amacıyla hazırlanmıştır.

PROGRAM DEĞERLENDİRME VE GÜNCELLEME SÜRECİ

Yükseköğretimde programların değerlendirilmesi ve güncellenmesi, kalite güvencesi sağlamak ve sürekli iyileştirme yapmak için sistematik bir yaklaşım gerektirir. Aşağıda, mevcut ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerindeki programlar için program değerlendirme ve güncelleme sürecinde izlenecek aşamalar verilmiştir.

Programların değerlendirilmesi ve güncellenmesi sürecinde ilk atılacak adım mevcut durumun analiz edilmesidir. Bu bağlamda programla ilgili iç ve dış paydaş görüşlerinin alınması, işe yerleşmiş mezun sayısının belirlenmesi, vb. performans göstergelerinin ortaya konulması gerekmektedir. İkinci olarak müfredat gözden geçirilerek güncellenen konu alanı ile iç ve dış paydaş görüşleri doğrultusunda programda yer alan dersler incelenmelidir. Gerekli görüldüğü takdirde mevcut derslerin yapısında değişikliğe gidilmeli ya da yeni dersler eklenmelidir. Üçüncü olarak program bilgi paketinde yer alan tüm alt başlıklar kontrol edilmeli ve düzenlenmelidir. Bu rehber, Kırıkkale Üniversitesi bünyesindeki tüm enstitü, fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki mevcut ve açılması planlanan programların ve derslerin bilgi paketlerinin kontrol edilmesi ve düzenlenmesine rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

BİLGİ PAKETLERİNİN DÜZENLENMESİ

Bu başlık altında hem program bilgi paketine hem de bunun altında yer alan derslere ilişkin ders bilgi paketine yer verilmiştir.

PROGRAM BİLGİ PAKETİ

Kırıkkale Üniversitesi bilgi paketinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde tüm programlar için on yedi alt başlık bulunmaktadır. Aşağıda bilgi paketi alt başlıklarına ve bunlara yönelik içeriklere yer verilmiştir. Başlıklar belirtilen içerikler doğrultusunda programa ilişkin güncel bilgiler göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.

Başlık	İçerik
Eğitim Türü (Amaçlar) ve Hedefler	Programın amaç ve hedeflerinin net bir şekilde yazılmalıdır.
Program Hakkında	Programın dili, asgari ve azami süresi, kontenjanı, staj durumu, içeriği, tarihçesi, vb. yazılmalıdır.
Program Profili	Programın amacı (yetiştirmeyi planladığı öğrenci profili) ve içeriği (öğrenciye sunulacak bilgi ve beceriler) gibi programa yönelik genel tanıtım bilgileri kısaca yazılmalıdır.
Program Yetkilileri	Bölüm AKTS Koordinatörüne, sekreterine ve anabilim dalı başkanına ilişkin bilgiler yazılmalıdır.
Alınacak Derece	Programın ismi belirtilerek düzeyi (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) yazılmalıdır.
Kabul Koşulları**	Tüm programlar için genel koşul olarak kabul edilen “Lise diplomasına sahip olmak.” koşuluna ek olarak programa hangi puan türü ile öğrenci kabul edildiği yazılmalıdır. Varsa yatay ve dikey geçiş koşulları, uluslararası öğrenciler için kayıt kabul koşulları ve diğer özel koşullar belirtilmelidir.
Üst Kademeye Geçiş	Programdan mezun olan kişinin üst seviyedeki bir programa nasıl devam edebileceği yazılmalıdır. Genel olarak dikey geçiş, ALES ve dil puanı şartlarına değinilmeli, geçilebilecek lisans, yüksek lisans ve doktora programları yazılmalıdır.
Mezuniyet Koşulları	Programdan mezun olmak için gerekli koşullar (Ortalama, AKTS, staj vb.) yazılmalıdır.
Önceki Öğrenmenin Tanınması	Daha önce yurtiçi veya yurtdışındaki başka bir yükseköğretim kurumunda öğrenim görmüş bir öğrencinin aldığı eğitimin tanınmasında izlenen süreç, temel alınan karar, yönerge ya da yönetmeliğe ilişkin açıklama yazılmalıdır.
Yeterlilik Koşulları ve Kuralları	Programdan mezun olmak için gerekli koşullar yazılmalıdır. Mezuniyet için gerekli kredi miktarı, toplam AKTS kredisi miktarı, tüm derslerden başarılı olmak, ağırlıklı not ortalaması, var ise bitirme projesi, staj, vb. belirtilmelidir.
İstihdam Olanakları	Program mezunlarının devlet veya özel sektörde hangi işlerde ve pozisyonlarda çalışabilecekleri yazılmalıdır.
Program Yeterlikleri*	Programdan mezun olan öğrencinin kazanması beklenen yeterlikler yazılmalıdır.
Dersler**	Her yarıyılıda yer alan zorunlu ve seçmeli dersler yazılmalıdır.
Ders & Program Yeterlilikleri İlişkisi*	Her bir dersin program yeterliliklerine olan katkısı 1-5 düzeyinde ilişkilendirilmelidir.
TYYÇ - Program Yeterlilikleri İlişkisi*	Tüm program yeterlilikleri TYYÇ’de yer alan bilgi, beceri ve yetkinliklerle ilişkilendirilmelidir.

Akademik Personel	Programda bulunan öğretim üyelerine, öğretim elemanlarına ve araştırma görevlilerine ilişkin bilgiler yazılmalıdır.
İletişim	Programın bulunduğu il, ilçe, fakülte, posta kodu, telefon numarası vb. bilgiler yazılmalıdır.

* İlerleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

** Kabul koşullarının değiştirilmesi ya da programa ders elenip çıkarılması durumunda senato kararı alınması gerekmektedir.

DERS BİLGİ PAKETİ

Kırıkkale Üniversitesi ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tüm programlarda yer alan dersler için altı ana ve on altı alt olmak üzere toplam yirmi iki başlık bulunmaktadır. Aşağıda bilgi paketi ana ve alt başlıklarına ve bunlara yönelik içeriklere yer verilmiştir. Başlıklar belirtilen içerikler doğrultusunda derse ilişkin güncel bilgiler göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.

Başlık	İçerik
Dersin Detayları	
Dersin Dili	Dersin verildiği dil yazılmalıdır.
Dersin Düzeyi	Ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora düzeyi yazılmalıdır.
Bölümü / Programı	Dersin verildiği program adı yazılmalıdır.
Öğrenim Türü	Örgün eğitim
Dersin Türü	Zorunlu ya da seçmeli yazılmalıdır.
Dersin Amacı	Dersin temel amacı kısa ve açık bir şekilde yazılmalıdır.
Dersin İçeriği	Genel hatlarıyla derste ele alınacak konular yazılmalıdır.
Dersin Yöntem ve Teknikleri	Derste kullanılacak öğretim yöntem ve teknikleri yazılmalıdır.
Ön Koşulları	Varsa dersi almak için gerekli ön koşullar yazılmalıdır.
Dersin Koordinatörü	Varsa dersin koordinatörü yazılmalıdır.
Dersi Verenler	Dersi veren öğretim üyesi ya da elemanı yazılmalıdır.
Dersin Yardımcıları	Varsa dersin yardımcıları yazılmalıdır.
Dersin Staj Durumu	Varsa dersin staj durumu yazılmalıdır.
Ders Kaynakları	
Kaynaklar	Derste kullanılacak ana ve yan kaynaklar listelenecektir.
Değerlendirme Ölçütleri	
Yarıyıl Çalışmaları	Derste kullanılacak ölçme değerlendirme yöntemleri (ara sınav, yarıyıl sonu sınavı, ödev, fb.) ve ağırlıkları yazılmalıdır.
AKTS Hesaplama İçeriği*	Ders süresi, sınıf dışı çalışmalar, ödev, sınav, uygulama vb. için öğrencinin ayırması gereken süre belirlenmelidir.
Dersin Öğrenme Çıktıları*	Dersin öğrenme çıktıları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor taksonomilere uygun olarak yazılmalıdır.
Ders Konuları	Haftalık işlenecek konular, varsa yapılacak ön hazırlık ve kullanılacak dokümanlar yazılmalıdır.
Dersin Program Çıktılarına Katkısı*	Dersin genelinin ve öğrenme çıktılarının program yeterliliklerine olan katkısı 1-5 düzeyinde ilişkilendirilmelidir.

* İlerleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Program ve ders bilgi paketlerinde yer alan başlıkların yukarıda verilen içerikler doğrultusunda düzenlenmesi sürecinde özellikle ders öğrenme çıktılarının düzenlenmesi, program yeterliliklerinin düzenlenmesi, ders öğrenme çıktıları ile program yeterliliklerinin

ilişkilendirilmesi, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ), program yeterlilikleri ile TYYÇ'nin ilişkilendirilmesi ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) kredisi hesaplaması gibi konularda zorluk yaşanmaktadır. Bu doğrultuda ilgili başlıklara ilişkin ayrıntılı bilgi sunulması gerekmektedir.

DERS ÖĞRENME ÇIKTILARININ DÜZENLENMESİ

Ders öğrenme çıktıları, öğrencilerin bir dersin tamamlanmasıyla kazanmaları beklenen bilgi, beceri ve tutumları ifade etmektedir. Ders öğrenme çıktılarının belirlenmesinde öğrenci, toplum, konu alanı ve program yeterlilikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyin gelişim özellikleri, hazırbulunuşluk düzeyi, genel olarak ilgi ve ihtiyacı belirlenmelidir. Öğrenme çıktılarının toplum ihtiyaçlarına, beklentilerine, kültürel yapısına uygun olması gerekir. Bilginin geçerli, güncel ve kullanılabilir olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Programın öngördüğü bilgi, beceri ve yetkinlikler dikkate alınmalıdır.

Öğrenme çıktılarının sayısı, dersin derinliği ve kapsamıyla orantılı olmalıdır. Etkili öğrenme çıktılarının belirlenmesi, öğrenme hedeflerinin net ve yönetilebilir olmasını sağlar. Çok fazla öğrenme çıktısı hem öğretmenleri hem de öğrencileri zorlayarak odaklanma eksikliğine ve etkililiğin azalmasına yol açabilir. Bu nedenle, genellikle bir ders için 4 ila 8 arasında öğrenme çıktısı belirlemek önerilir. Ders öğrenme çıktılarının yazımında hem niteliğe hem de sınıflamaya dikkat edilmelidir.

Ders Öğrenme Çıktılarının Nitelikleri

Öğrenme çıktıları yazılırken aşağıda verilen nitelikler göz önünde bulundurulmalıdır (Gronlund ve Brookhart, 2009; Krathwohl, 2002; Mager, 1962).

- *Farklı yorumlara yol açmayacak şekilde açık ve anlaşılır yazılmalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Fizik dersinin ilkelerini kullanabilme. (Hangi ilkeler?)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Fizik dersinde ohm kanununun ilkelerini kullanır.
- *Öğrenci davranışlarına dönüştürülecek ve öğrenme özelliğini belirtecek nitelikte olmalıdır. Öğretmenin yapacakları, konu başlıkları vb. öğrenci davranışı olarak ifade edilmediğinden kazanım niteliği taşımaz.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Eğitim ve öğretim kavramları arasındaki ilişki (Davranış ifadesi değil, durum yazılmış. Öğrenciden beklenen ne?)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Eğitim ve öğretim kavramları arasındaki ilişkiyi kavrar.
- *Öğrencinin ilgi, ihtiyaç, gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun; gerçekleştirilebilir ve ulaşılabilir olmalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Konuya uygun öğretim yöntem ve tekniklerini uygular. (1. Sınıf Eğitime Giriş dersini alan öğrenciler için seviyeye uygun değil.)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Eğitimin toplumsal temellerini açıklar.
- *Bireye yaşamında fayda sağlayacak nitelikte olmalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Milli Eğitim Temel kanunun maddelerini sıralar. (Ezberlenmesi gerekmeyen bilgi.)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Milli Eğitim Temel kanunun önemini tartışır.

- *Mantık açısından tutarlı ve birbirini destekler nitelikte olmalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: 1. Eleştiriye açık olur. 2. Kendi düşüncelerini kabul ettirmede kararlı olur. (Birbiriyle çelişen kazanımlar.)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: 1. Eleştiriye açık olur. 2. Demokratik yaşam kurallarının önemini takdir eder.

- *İçerik ile bağlantılı olarak ifade edilmelidir. Öğrenme çıktısını okuyan kişi, içerik ile bağlantıyı kolay kurabilmelidir.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Temel kavramları tanımlar. (Ne ile ilgili temel kavramlar?)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Ölçme ve değerlendirme ile ilgili belli başlı kavramları tanımlar.

- *Bir yandan kapsamlı, diğer yandan da tek bir özelliği gösterecek biçimde sınırlı olmalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: 3x3 işlemini yapar. (Çok ayrıntılı.)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: Tek basamaklı sayılarda çarpma işlemini yapar.

- *Birbirini tamamlamalı yani bitişik olmalı, iç içe geçmiş yani binişik olmamalıdır. Bir öğrenme çıktısının bittiği yerden diğeri başlamalıdır.*
  - Yanlış Öğrenme Çıktısı: Kanun kavramını açıklayıp kanunlara uyma duygusuna ve alışkanlığına sahip olur. (Birden fazla kazanım tek bir ifadede birleştirilmiş.)
  - Doğru Öğrenme Çıktısı: 1. Kanun kavramını tanımlar. 2. Kanunlara uymada istekli olur. 3. Kanunlara uymayı alışkanlık haline getirir.

Ders Öğrenme Çıktılarının Aşamalı Sınıflaması

Ders öğrenme çıktıları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yönelik taksonomilere uygun olarak hazırlanmalıdır. Öğrenme çıktılarının taksonomilere dayalı olarak hazırlanması, öğrenme ve değerlendirmeye bütünsel bir yaklaşım için hayati önem taşır. Bu taksonomiler, eğitimcilere öğrenci gelişiminin farklı boyutlarını ele alan kapsamlı öğrenme deneyimleri tasarlamalarında yardımcı olan yapılandırılmış bir çerçeve sunar. Bu yapılandırılmış yaklaşım, öğrenmenin sadece bilgi edinmekle kalmayıp, aynı zamanda kişisel ve profesyonel gelişim için gerekli olan beceri ve tutumların geliştirilmesini sağlar. Ders kazanımları yazılırken bilişsel, duyuşsal ve psikomotor kazanımların dengesine dikkat edilmelidir. Bilişsel kazanımların yanında dersin içeriği de göz önünde bulundurularak duyuşsal ve psikomotor kazanımlara da yer verilmelidir.

Bilişsel Taksonomi

Bloom (1956) tarafından geliştirilen, Anderson ve Krathwohl (2001) tarafından revize edilen bilişsel taksonomi, entelektüel beceriler ve bilgi edinme üzerine odaklanır. Bilişsel taksonominin hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma şeklinde altı basamağı bulunmaktadır.

➤ *Hatırlama*

Tanım: Gerçekleri ve temel kavramları hatırlamak. Öğrenilen kavramları, olguları, ölçütleri, ilkeleri, teorileri, olayları vb. uzun süreli bellekten geri getirme söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bir hücrenin organellerini listeler.

Örnek Fiiller: hatırlar, tanıır, isimlendirir, söyler, seçer, sıralar, sınıflar, listeler, tanımlar, betimler, işaret eder, adlandırır, eşleştirir, vb.

➤ *Anlama*

Tanım: Fikirleri veya kavramları açıklamak. Hatırlama düzeyinde kazanılan davranışların özümsemesi ve anlamının zihinde canlanması söz konusudur.

Örnek Kazanım: Verilen grafiği okur.

Örnek Fiiller: çevirir, yorumlar, örnek verir, karşılaştırır, özetler, nedenlerini söyler, tahmin eder, öngörür, tartışır, tablolastırır, dönüştürür, sınıflar, çıkarır, okur, yeniden düzenler, değiştirir, vb.

➤ *Uygulama*

Tanım: Bilgiyi kullanmak. Kuramsal bir bilgiyi, fikir ya da ilkeyi günlük hayatta yaşama geçirme söz konusudur. Verilen bir durumda işlemi uygulama ya da kullanma durumudur.

Örnek Kazanım: Matematik problemlerini çözmek için formül kullanır.

Örnek Fiiller: Uygular, kullanır, hazırlar, dener, çözer, planlar, çizer, yürütür, çalıştırır, hesaplar, yapar, vb.

➤ *Çözümleme*

Tanım: Fikirler arasında bağlantılar kurmak. Nesnelere, olgular, olaylar ve öğeler arasındaki ilişkilerin analiz edilmesidir. Materyali bileşenlerine ayırma ve parçaların birbiriyle/bütünle nasıl bir ilişki içinde olduğunu tespit etme söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bir cümledeki öğeleri arasındaki ilişkileri belirler.

Örnek Fiiller: bölümlere ayırır, ilişkileri belirler, açıklar, analiz eder, ana hatlarını gösterir, ayrıştırır, öğelerine ayırır, çözümler, ilişkilendirir, karşılaştırır, kategorize eder, neden-sonuç ilişkisi kurar, vb.

➤ *Değerlendirme*

Tanım: Belirli kriter ve standartlara göre hüküm vermek. Ölçme sonuçlarını bir ölçütle karşılaştırıp, bir yargıya ulaşma sürecidir.

Örnek Kazanım: Bir argümanın geçerliliğine karar verir.

Örnek Fiiller: yargıda bulunur, değerlendirir, ölçütlerle karşılaştırır, eleştirir, karar verir, çıkarımda bulunur, gerekçelendirir, destekler, eleştirir, vb.

➤ *Yaratma*

Tanım: Yeni veya orijinal çalışmalar üretmek. Öğeleri tutarlı ya da işlevsel bir yapıda bir araya getirme, öğeleri yeni bir örüntü ya da yapı içerisinde yeniden düzenleme söz konusudur.

Örnek Kazanım: Özgün bir araç modeli tasarlar.

Örnek Fiiller: birleştirir, oluşturur, üretir, tasarlar, önerir, planlar, yeniden düzenler, derler, yazar, inşa eder, geliştirir, yapılandırır, dizayn eder, vb.

Duyuşsal Taksonomi

Krathwohl ve diğerleri (1964) tarafından tanımlanan duyuşsal alan, duygular, değerler ve tutumlar üzerine odaklanır. Duyuşsal taksonominin alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme şeklinde beş basamağı bulunmaktadır.

➤ *Alma*

Tanım: Farkında olma ve duyma isteği. Karşılaşılan bilginin ve uyarıcının farkına varma, ona dikkat etme söz konusudur.

Örnek Kazanım: Tarihteki kişilik özelliklerine ilgi duyar.

Örnek Fiiller: farkına varır, duyarlı olur, ilgi duyar, merak eder, takip eder, vb.

➤ *Tepkide Bulunma*

Tanım: Tepkide bulunarak aktif katılım. Bilginin ya da uyarıcının farkında olmanın yanı sıra bilgi ya da uyarıcı ile ilgili olma, ona tepki verme söz konusudur.

Örnek Kazanım: Sınıftaki tartışmalara katılmaya gönüllü olur.

Örnek Fiiller: razı olur, istekli olur, onaylar, karşılık verir, gönüllü olur, kabul eder, yardım eder, vb.

➤ *Deęer Verme*

Tanım: Bir şeye değer vermek. Davranış bir inanç, tutum haline gelmiştir. Tutum, inanç haline gelen davranış uygun durumlarda tutarlı bir şekilde sergilenir. Davranışın itaat etmenin ya da göreve uymanın ötesinde değer verildiği için yapılması söz konusudur.

Örnek Kazanım: Başkalarının sorunlarına karşı duyarlılık gösterir.

Örnek Fiiller: değeri kabul eder, adanır, takdir eder, destekler, önemser, savunur, taraf olur, özdeşleşir, saygı duyar, sahiplenir, vb.

➤ *Örgütleme*

Tanım: Değerleri önceliklere göre düzenlemek. Birey hem toplumun hem kendisinin benimsediği değerleri savunur. Bu değerler arasındaki çatışmaları çözmek ve değerleri içselleştirmek söz konusudur.

Örnek Kazanım: Çelişen değerler arasında denge kurar.

Örnek Fiiller: değerleri kuramlaştırır, örgütler, formüle eder, kararlılık gösterir, hayata geçirir, uygular, düzenler, vb.

➤ *Kişilik Haline Getirme*

Tanım: Yeni değerlerle tutarlı davranmak. Bireyin sergilediği davranışlar onun dünya görüşünü ve yaşam anlayışını ortaya koyar. İçselleştirilen değerlerle tutarlı şekilde hareket edilmesi söz konusudur.

Örnek Kazanım: Çevreyi temiz tutmayı alışkanlık haline getirir.

Örnek Fiiller: kişilik haline getirir, alışkanlık haline getirir, otomatik olarak yapar, yaşam felsefesi haline getirir, vb.

Psikomotor Taksonomi

Simpson (1966) tarafından tanımlanan psikomotor alan, fiziksel beceriler ve motor aktiviteler üzerine odaklanır. Psikomotor taksonominin algılama, hazırlık, kılavuzla yapma, mekanikleşme, beceri haline getirme, duruma uydurma ve yaratma şeklinde yedi basamağı bulunmaktadır.

➤ *Algılama*

Tanım: Gerçekleştirilen fiziksel faaliyetin gözlemlenmesi. Motor aktiviteyi yönlendirmek için yol gösterecek uyarıcıları algılama söz konusudur.

Örnek Kazanım: Kalp masajının nasıl yapıldığını gözlemler.

Örnek Fiiller: izler, gözler, algılar, vb.

➤ *Hazırlık*

Tanım: Harekete geçme isteği. Beceriye yapmak için hazır olma söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bisiklet sürmek için uygun pozisyonda oturur.

Örnek Fiiller: vücudunu hazırlar, başlar, sergiler, gösterir, hazır olur, vb.

➤ *Kılavuzla Yapma*

Tanım: Karmaşık bir beceriyi öğrenmenin ilk aşamalarında yardım alma. Eylemin bir rehber, kılavuz, öğreticiden yardım alarak ya da yönergeleri takip ederek gerçekleştirilmesi söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bir cihazı monte etmek için talimatları izler.

Örnek Fiiller: yardım alarak yapar, taklit eder, destekle yapar, model alır, talimatları izler, takip eder, tekrarlar, vb.

➤ *Mekanikleşme*

Tanım: Orta düzeyde yetkinlik. Bir davranışın herhangi bir yardım almadan gerçekleştirilmesi söz konusudur. Davranış sergilense de istenilen nitelikte değildir.

Örnek Kazanım: Bir dans figürünü gösterir.

Örnek Fiiller: tekrarlar, gösterir, yapar, kullanır, çizer, vb.

➤ *Beceri Haline Getirme*

Tanım: Motor hareketleri yetkin bir şekilde ortaya koymak. Bir davranışın istenilen niteliklerine uygun olarak profesyonelce sergilenmesi söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bir dansın bütün figürlerini eksiksiz sergiler.

Örnek Fiiller: sürer, sergiler, çalar, yapar, inşa eder, tamir eder, vb.

➤ *Duruma Uydurma*

Tanım: Beceriler özel durumlara uyarlanabilir. Beceri haline getirilen davranışın farklı bir duruma transfer edilmesi, genellenmesi söz konusudur.

Örnek Kazanım: Gitar çalma becerilerini kullanarak bağlama çalar.

Örnek Fiiller: uyarlar, değiştirir, çalar, sergiler, transfer eder, adapte eder, geneller, dönüştürür, yeniden düzenler, vb.

➤ *Yaratma*

Tanım: Yeni hareket kalıpları oluşturma. Özgün bir davranış örüntüsü geliştirme ortaya koyma söz konusudur.

Örnek Kazanım: Bisiklet ile yeni bir akrobatik hareket geliştirir.

Örnek Fiiller: inşa eder, tasarlar, geliştirir, oluşturur, ortaya koyar, kurar, tasarlar, icat eder, oluşturur, vb.

PROGRAM YETERLİLİKLERİNİN DÜZENLENMESİ

Bir programdan mezun olan öğrencinin sahip olması beklenenler program yeterlilikleri ile ifade edilmektedir. Üniversite düzeyinde program yeterliliklerini belirlemek, açıklık, hesap verebilirlik, müfredat tasarımı, öğrenci gelişimi, değerlendirme, dış ihtiyaçlarla uyum, istihdam edilebilirlik ve kaynak tahsisini destekleyen kritik bir uygulamadır. Program yeterlilikleri hem öğrenciler hem de öğretim üyeleri için net hedefler ve beklentiler belirleyerek eğitim sürecine açıklık ve yönlendirme sağlar. Bu yeterlilikler, üniversitelerin program tasarımı, öğretim stratejileri ve değerlendirme yöntemlerine rehberlik ederken, akreditasyon süreçlerinde eğitim kalitesi ve etkinliğini kanıtlamada önemli bir rol oynar. İyi tanımlanmış program yeterlilikleri, müfredat tasarımı ve sürekli iyileştirme çalışmalarını desteklerken, öğrenci öğrenimi ve gelişimini de teşvik eder. Aynı zamanda, sektörel ve toplumsal ihtiyaçlarla uyumu sağlayarak mezunların istihdam edilebilirliğini artırır ve üniversite kaynaklarının etkili bir şekilde tahsis edilmesine yardımcı olur. Program yeterlilikleri mezun olunan programa yönelik gerçekçi, nesnel ve değerlendirilebilir nitelikte oluşturulmalıdır (YÖK, 2010a). Ayrıca Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin tüm düzeylerinde belirtilen bilgi, beceri ve yetkinliklerle uyumlu olacak şekilde yazılmalıdır. Program çıktıları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken önemli noktalar şöyle ifade edilebilir:

- Program yeterliliklerinin programla doğrudan ilişkili olması ve 10-20 madde ile sınırlandırılması gerekir.
- Program yeterliliklerinin oluşturulmasında temele alınan kriterler; ulusal ve uluslararası eğitim yeterlikleri olmalıdır. Bu kapsamda TYYÇ ile belirtilen temel yeterlikler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Program yeterliliklerinin gözlenebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olması gerekir.
- Program yeterliliklerinde birden fazla eylem ya da davranış tanımlanmak yerine tek bir ifadeye yer verilmesi gerekir.
- Program yeterlilikleri gözlemlenebilir, somut eylemler ile ifade edilmelidir.
- Program yeterlilikleri hazırlanırken, programa özgü bir öğretim dili yoksa Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalı ve paylaşılmalıdır.
- Program yeterlilikleri ilgili anabilim dalı başkanlıkları ve bölüm tarafından hazırlanıp sistem üzerinden güncellenmelidir.

DERS VE DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI İLE PROGRAM YETERLİLİKLERİNİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Dersin ve ders öğrenme çıktılarının program yeterlilikleri ile ilişkilendirilmesi, üniversitenin misyon ve hedeflerini yansıtan tutarlı ve bütünlük bir eğitim sürecinin tanımlanması için önemli bir uygulamadır. Bu uyum, tüm derslerin programın genel hedeflerine katkıda bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca öğrenciler, bireysel derslerin programın genel yapısına nasıl katkıda bulunduğunu anlayarak motivasyonlarının ve katılımlarının artmasına; öğretim

üyelerinin ise derslerini belirli program yeterlilikleri doğrultusunda tasarlamasına yardımcı olmaktadır. Ders öğrenme çıktılarının program yeterlilikleri ile ilişkilendirilmesi, öğrencilerin program hedeflerine ulaşma konusundaki ilerlemelerini daha doğru bir şekilde değerlendirmeyi ve veriye dayalı kararlar alarak sürekli iyileştirmeyi mümkün kılmaktadır. Bu ilişkilendirme, akreditasyon kuruluşlarının taleplerine uygunluk sağlarken, öğrenciler, işverenler ve diğer paydaşlar için şeffaflık ve hesap verebilirlik sunmaktadır.

Kırıkkale Üniversitesi Bilgi Paketi'nde dersin ve ders öğrenme çıktılarının hangi program yeterlilikleri ile ne düzeyde ilişkili olduğu bir matris üzerinde gösterilir. Bu matriste hem dersin genel olarak program yeterliklerine katkısı hem de dersin öğrenme çıktılarının ayrı ayrı katkısı verilmelidir. Programdaki bir dersin ve derse ait öğrenme çıktılarının o programın yeterliliklerine katkı düzeyi, 1; “çok düşük”, 2; “düşük”, 3; “orta”, 4; “yüksek”, 5; “çok yüksek” ile belirtilir. Örneğin, ders öğrenme çıktısı 1'in (ÖÇ1) program çıktısı 1'e (PÇ1) orta düzeyde katkısı olduğu düşünülüyor ise ilgili kutucuğa 3 rakamı yazılmalıdır. Aşağıda “Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı” programı yeterlilikleri, program kapsamında önerilen temel alan derslerinden “Fen Öğretimi” ve seçmeli derslerden “Eğitimde Program Geliştirme” dersinin öğrenme çıktıları ve bu derslerin öğrenme çıktıları ile program yeterlilikleri arasındaki ilişkilendirme örnek olarak verilmiştir:

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Program Yeterlilikleri	
1	Atatürk İlke ve İnkılaplarını benimseyerek, demokratik, milli, manevi, ahlaki ve kültürel değerlere uygun olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirir.
2	Türkçeyi kurallarına uygun ve etkili kullanarak öğrencilerine ve çevresine örnek olur.
3	Temel dil becerilerini etkili bir şekilde geliştirmeye yönelik kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanır.
4	Bilimsel ve mesleki etik değerlere duyarlı davranır.
5	Araştırma-sorgulama, problem çözme, etkili karar verme, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip olur.
6	Mesleki gelişimine katkı sağlayacak etkinlikleri, yenilikleri ve yayımları takip eder.
7	Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi alan yeterliklerine sahip olarak, etkili demokratik vatandaşlık, evrensel ve kültürel değerlerin kazandırılması konusunda yeterli bilince sahip olur.
8	Bilişim ve iletişim teknolojilerini eğitim-öğretim sürecinde etkili bir şekilde kullanır.
9	Matematik eğitimi ile öğrencilerine, fiziksel dünyayı anlamalarına yardımcı olacak şekilde bilgi ve donanım kazandırır.
10	Matematik öğretimi alan yeterliklerini kullanarak matematiksel kavram ve ilişkilerin geliştirilmesine yönelik öğrenme ortamları tasarlar.
11	Fen bilimlerine ilişkin temel kavram bilgisine sahip olur. Fen bilimleri ile ilgili araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme ortamları tasarlar.
12	Günlük yaşam sorunlarına ilişkin sorumluluk alır ve bu sorunları çözmede fen bilimlerine ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve bilimsel araştırma yaklaşımlarını benimser.
13	İlkokul düzeyindeki öğretim programlarına göre derslerin planlanmasında ve uygulanmasında öğrencinin aktif, öğretmenin ise rehber ve yönlendirici olacağı öğrenme ortamları tasarlar.
14	Öğrencilerin süreç içerisinde izlendiği ve yönlendirildiği, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi destekleyecek ölçme ve değerlendirme stratejilerini kullanır.
15	Toplumsal sorumluluk bilinciyle, yaşadığı sosyal çevre için düzenlenen sanatsal, kültürel ve sosyal içerikli proje-etkinliklerin düzenlenmesinde rol alır.
16	Toplumun ve dünyanın gündemindeki gelişmeleri izler, yorumlar, değerlendirir ve kendi alanı ile ilişkilendirir.
17	Öğrenmede bireysel farklılıkları dikkate alarak bireyselleştirilmiş öğretim planlarını uygulayabilir.
18	Okul, toplum ve çevre ilişkisinin önemine inanarak bireysel, toplumsal ve evrensel sorumluluklarını yerine getirir.
19	Öğrencilerinin gelişim ve öğrenme özelliklerini yakından izleyerek bu özelliklere uygun öğrenme ortamları düzenler.
20	Öğrencilerinin, sanat, oyun ve sporda ulusaldan evrensele estetik bir bakış açısı geliştirmeleri için uygun ortamlar sağlar.

Fen Öğretimi Dersi Öğrenme Çıktıları

1	Bilim, fen ve teknoloji terimlerini tanımlar.
2	Bilimsel okuryazar kavramını ve bilimsel okuryazar bireyin özelliklerini açıklar.
3	Fen bilimleri öğretim programının amaçlarını sıralar.
4	Öğrenci merkezli bir fen etkinliği tasarlar.
5	Bilimin doğasını oluşturan temaları sıralar.
6	Araştırma sorgulamaya dayalı fen etkinlikleri tasarlar.
7	STEM etkinlikleri tasarlar.

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Program Yeterlilikleri ile Fen Öğretimi Dersi Öğrenme Çıktıları İlişkisi

DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI	PROGRAM YETERLİLİKLERİ																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Ders Genel	1	2	2	3	5	2	1	2	1	1	5	5	4	3	1	4	2	2	3	1
ÖÇ1	1	2	2	3	4	2	2	1	1	1	5	5	2	3	1	3	2	2	3	1
ÖÇ2	1	2	2	3	5	2	1	1	1	1	5	5	2	2	1	3	2	2	3	1
ÖÇ3	1	2	2	2	5	2	1	1	1	1	5	5	4	3	1	3	2	2	3	1
ÖÇ4	1	2	2	2	5	1	1	1	1	1	5	5	4	3	1	3	2	2	3	1
ÖÇ5	1	2	2	2	5	1	1	1	1	1	4	5	3	3	1	3	2	3	3	1
ÖÇ6	1	2	2	2	5	1	1	3	1	1	5	5	5	5	1	4	4	2	4	1
ÖÇ7	1	2	2	2	5	1	1	3	1	1	5	5	5	5	1	4	4	2	4	1

Eğitimde Program Geliştirme Dersi Öğrenme Çıktıları

1	Program geliştirme ile ilgili temel kavramları açıklar.
2	Program geliştirmenin aşamalarını fark eder.
3	Programın temel öğeleri arasındaki ilişkiyi kavrar.
4	Program geliştirme modellerini karşılaştırır.
5	Alanıyla ilgili öğretim programlarını inceler.
6	Alanıyla ilgili öğretim programlarını değerlendirir.

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Program Yeterlilikleri ile Eğitimde Program Geliştirme Dersi Öğrenme Çıktıları İlişkisi

DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI	PROGRAM YETERLİLİKLERİ																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Ders Genel	1	1	1	1	3	2	1	1	1	1	2	1	3	1	1	2	3	2	2	2
ÖÇ1	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	3	2	3	1	1	2	3	3	3	3
ÖÇ2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
ÖÇ3	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1	1
ÖÇ4	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
ÖÇ5	3	1	1	1	3	3	2	1	1	1	4	1	4	1	1	3	3	2	2	2
ÖÇ6	2	2	2	2	3	2	1	1	2	1	3	1	3	2	1	3	3	2	2	2

TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ

Avrupa Birliği (AB) tarafından 2000 yılında yayınlanan Lizbon Stratejisi hedefleri ve Türkiye'nin 2001 yılında dahil olduğu Bologna Süreci hedeflerine yönelik olarak, Bologna Süreci'ne üye ülkeler "yükseköğretim alanında ulusal yeterlilikler çerçevesi geliştirme"yi taahhüt etmişlerdir. Yükseköğretim alanında yeterlilik, herhangi bir yükseköğretim derecesini başarı ile tamamlayan bir kişinin neleri bilebileceği, neleri yapabileceği ve nelere yetkin olacağını ifade eder. "Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi" ülkelerin toplumsal, kültürel ve ekonomik gerçeklerine en yakın tanımları ve yaklaşımları içeren, ülkelerin yükseköğretim kurumları tarafından kabul gören ve uygulanabilen, ulusal ve uluslararası paydaşlarca tanınan ve ilişkilendirilebilen derecelerin verilebileceği bir sistemdir. Bu sistem aracılığıyla, yükseköğretimde tüm yeterlilikler ve diğer öğrenme kazanımları açıklanabilir ve tutarlı bir şekilde birbiri ile ilişkilendirilebilir. Türkiye'de, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) oluşturulmasına ilişkin ilk çalışmalara, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 28.04.2006 tarih ve 2006/8 sayılı YÖK Başkanlığı Kararı ile başlanmış, çalışmaların Bologna Yeterlilikler Çalışma Grubu tarafından belirlenen 11 aşamaya göre 2010 (en geç 2012) yılına kadar tamamlanması amaçlanmıştır (YÖK, 2010b).

Ulusal Yeterlilikler Komisyonu ve Çalışma Grubu, çalışmalarını ağırlıklı olarak TYYÇ'nin tasarımı ve düzey tanımları üzerine odaklanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye Yükseköğretim Sistemi'nin yapısı, düzeyleri ve her bir düzey içerisinde verilen dereceler ve UYÇ'nin tasarımının içermesi gereken genel unsurlar göz önünde tutularak, çalışmalar yürütülmüş ve paydaş görüşleri de göz önünde tutularak TYYÇ'nin tasarımını tamamlanmıştır.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ), ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora derecesini başarı ile tamamlayan bir öğrencinin, belirli bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip olmasını öngörmektedir. Aşağıda öğretim düzeyleri (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) itibari ile Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikleri sunulmuştur (YÖK, 2010c):

TYYÇ 5. Düzey (Ön Lisans Eğitimi) Yeterlilikleri

Bilgi	
- Kuramsal - Olgusal	➤ Ortaöğretim düzeyinde kazanılan yeterliliklere dayalı olarak alanındaki güncel bilgileri içeren ders kitapları, uygulama araç-gereçleri ve diğer kaynaklarla desteklenen temel düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgilere sahip olma.
Beceriler	
- Bilişsel - Uygulamalı	➤ Alanında edindiği temel düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri aynı alanda bir ileri eğitim düzeyinde veya aynı düzeydeki bir alanda kullanabilme becerileri kazanma. ➤ Alanında edindiği temel düzeydeki bilgi ve becerileri kullanarak, verileri yorumlayabilme ve değerlendirebilme, sorunları tanımlayabilme, analiz edebilme, kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirebilme.
Yetkinlikler	
Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	➤ Alanı ile ilgili temel düzeydeki bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. ➤ Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunları çözmek için ekip üyesi olarak sorumluluk alabilme. ➤ Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri yürütebilme.
Öğrenme Yetkinliği	➤ Alanında edindiği temel düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme, öğrenme gereksinimlerini belirleyebilme ve karşılayabilme. ➤ Öğrenimini aynı alanda bir ileri eğitim düzeyine veya aynı düzeydeki bir mesleğe yönlendirebilme. ➤ Yaşam boyu öğrenme bilinci kazanmış olma.
İletişim ve Sosyal Yetkinlik	➤ Alanı ile ilgili konularda sahip olduğu temel bilgi ve beceriler düzeyinde düşüncelerini yazılı ve sözlü iletişim yoluyla aktarabilme. ➤ Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşabilme. ➤ Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü A2 Genel Düzeyi'nde kullanarak alanındaki bilgileri izleyebilme ve meslektaşları ile iletişim kurabilme.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı Temel Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilme.
Alana Özgü Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili verilerin toplanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere sahip olma. ➤ Sosyal hakların evrenselliği, sosyal adalet, kalite ve kültürel değerler ile çevre koruma, iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli bilince sahip olma.

TYYÇ 6. Düzey (Lisans Eğitimi) Yeterlilikleri

Bilgi	
- Kuramsal - Olgusal	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanındaki güncel bilgileri içeren ders kitapları, uygulama araç-gereçleri ve diğer kaynaklarla desteklenen ileri düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgilere sahip olma.
Beceriler	
- Bilişsel - Uygulamalı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanında edindiği ileri düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanabilme. ➤ Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri kullanarak verileri yorumlayabilme ve değerlendirebilme, sorunları tanımlayabilme, analiz edebilme, araştırmalara ve kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirebilme.
Yetkinlikler	
Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili ileri düzeydeki bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. ➤ Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunları çözmek için bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alabilme. ➤ Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlayabilme ve yönetebilme.
Öğrenme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme, ➤ Öğrenme gereksinimlerini belirleyebilme ve öğrenmesini yönlendirebilme. ➤ Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirebilme.
İletişim ve Sosyal Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirebilme; düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarabilme. ➤ Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşabilme. ➤ Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenleyebilme ve bunları uygulayabilme. ➤ Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü B1 Genel Düzeyi'nde kullanarak alanındaki bilgileri izleyebilme ve meslektaşları ile iletişim kurabilme. ➤ Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı İleri Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilme.
Alana Özgü Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket etme. ➤ Sosyal hakların evrenselliği, sosyal adalet, kalite kültürü ve kültürel değerlerin korunması ile çevre koruma, iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli bilince sahip olma.

TYYÇ 7. Düzey (Yüksek Lisans Eğitimi) Yeterlilikleri

Bilgi	
- Kuramsal - Olgusal	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lisans düzeyi yeterliliklerine dayalı olarak, aynı veya farklı bir alanda bilgilerini uzmanlık düzeyinde geliştirebilme ve derinleştirilebilme. ➤ Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavrayabilme.
Beceriler	
- Bilişsel - Uygulamalı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanabilme. ➤ Alanında edindiği bilgileri farklı disiplin alanlarından gelen bilgilerle bütünleştirerek yorumlayabilme ve yeni bilgiler oluşturabilme, ➤ Alanı ile ilgili karşılaşılan sorunları araştırma yöntemlerini kullanarak çözümlenebilme.
Yetkinlikler	
Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili uzmanlık gerektiren bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. ➤ Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunların çözümü için yeni stratejik yaklaşımlar geliştirebilme ve sorumluluk alarak çözüm üretebilme. ➤ Alanı ile ilgili sorunların çözümlenmesini gerektiren ortamlarda liderlik yapabileme.
Öğrenme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme ve öğrenmesini yönlendirebilme.

İletişim ve Sosyal Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanındaki güncel gelişmeleri ve kendi çalışmalarını, nicel ve nitel veriler ile destekleyerek alanındaki ve alan dışındaki gruplara, yazılı, sözlü ve görsel olarak sistemli biçimde aktarabilme. ➤ Sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri yönlendiren normları eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilme, geliştirebilme ve gerektiğinde değiştirmek üzere harekete geçebilme. ➤ Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü B2 Genel Düzeyi'nde kullanarak sözlü ve yazılı iletişim kurabilme. ➤ Alanının gerektirdiği düzeyde bilgisayar yazılımı ile bilişim ve iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanabilme.
Alana Özgü Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerleri gözeterek denetleyebilme ve bu değerleri öğretebilme. ➤ Alanı ile ilgili konularda strateji, politika ve uygulama planları geliştirebilme ve elde edilen sonuçları, kalite süreçleri çerçevesinde değerlendirebilme. ➤ Alanında özümstedikleri bilgiyi, problem çözme ve/veya uygulama becerilerini, disiplinlerarası çalışmalarda kullanabilme.

TYYÇ 8. Düzey (Doktora Eğitimi) Yeterlilikleri

Bilgi	
- Kuramsal - Olgusal	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yüksek lisans yeterliliklerine dayalı olarak alanındaki güncel ve ileri düzeydeki bilgileri özgün düşünce ve/veya araştırma ile uzmanlık düzeyinde geliştirebilme, derinleştirilme ve alanına yenilik getirecek özgün tanımlara ulaşabilme. ➤ Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavrayabilme; yeni ve karmaşık fikirleri analiz, sentez ve değerlendirmede uzmanlık gerektiren bilgileri kullanarak özgün sonuçlara ulaşabilme.
Beceriler	
- Bilişsel - Uygulamalı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanındaki yeni bilgileri sistematik bir yaklaşımla değerlendirebilme ve kullanabilme. ➤ Alanına yenilik getiren, yeni bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulama geliştirebilme ya da bilinen bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uygulayabilme, özgün bir konuyu araştırabilme, kavrayabilme, tasarlayabilme, uyarlayabilme ve uygulayabilme. ➤ Yeni ve karmaşık düşüncelerin eleştirel analizini, sentezini ve değerlendirmesini yapabilme. ➤ Alanı ile ilgili çalışmalarda araştırma yöntemlerini kullanabilmede üst düzey beceriler kazanmış olma.
Yetkinlikler	
Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanına yenilik getiren, yeni bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulama geliştiren ya da bilinen bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uygulayan özgün bir çalışmayı bağımsız olarak gerçekleştirerek alanındaki ilerlemeye katkıda bulunabilme. ➤ Alanı ile ilgili en az bir bilimsel makaleyi ulusal ve/veya uluslararası hakemli dergilerde yayınlamak ve/veya özgün bir yapıt üretmek ya da yorumlayarak alanındaki bilginin sınırlarını genişletebilme. ➤ Özgün ve disiplinlerarası sorunların çözümlenmesini gerektiren ortamlarda liderlik yapabile.
Öğrenme Yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yaratıcı ve eleştirel düşünme, sorun çözme ve karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçleri kullanarak alanı ile ilgili yeni düşünce ve yöntemler geliştirebilme.
İletişim ve Sosyal Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri yönlendiren normları eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilme, geliştirebilme ve gerektiğinde değiştirmeye yönelik eylemleri yönetebilme. ➤ Uzman kişiler ile alanındaki konuların tartışılmasında özgün görüşlerini savunabilme ve alanındaki yetkinliğini gösteren etkili bir iletişim kurabilme. ➤ Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü C1 Genel Düzeyi'nde kullanarak ileri düzeyde yazılı, sözlü ve görsel iletişim kurabilme ve tartışabilme.
Alana Özgü Yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alanındaki bilimsel, teknolojik, sosyal veya kültürel ilerlemeleri tanıtarak, yaşadığı toplumun bilgi toplumu olma ve bunu sürdürebilme sürecine katkıda bulunabilme. ➤ Alanı ile ilgili karşılaşılan sorunların çözümünde stratejik karar verme süreçlerini kullanarak işlevsel etkileşim kurabilme. ➤ Alanı ile ilgili konularda karşılaşılan toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik sorunların çözümüne katkıda bulunabilme ve bu değerlerin gelişimini destekleyebilme.

PROGRAM YETERLİLİKLERİ İLE TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİNİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Program yeterliliklerinin TYYÇ ile ilişkilendirilmesi, yükseköğretim kurumlarının sunduğu eğitimin kalitesini artırmak, öğrencilerin mezuniyet sonrası iş gücüne daha iyi hazırlanmasını sağlamak ve uluslararası geçerliliği olan yeterlilikler kazanmalarını sağlamak açısından önemlidir. Ayrıca, bu ilişki, eğitim programlarının akreditasyon süreçlerinde de önemli bir rol oynar. Program yeterlilikleri ile TYYÇ ilişkilendirmesinde bilgi, beceri ve yetkinlik boyutlarında verilen yeterlilikler dikkate alınmalıdır.

Bilgi

Bir çalışma, öğrenim veya araştırma alanı ile ilgili olguların, ilkelerin, teorilerin ve deneyimlerin bütünüdür. Belirli bir konunun teorik ve kavramsal olarak anlaşılmasıdır. Bir konuda öğrenme, araştırma ve gözlem yolu ile elde ettiğimiz olgulardır.

Örnek;

Güvenli sürüş teknikleri ile ilgili derin bilgiye sahip olma.

Beceri

Beceri; eğitim veya tecrübe yolu ile elde ettiğimiz davranışlardır. Beceriler genelde öğrenilerek edinilir. Bilişsel (mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme kullanımı) ve pratik (el becerisi, teknik, malzeme, alet ve araç kullanımı) olarak tanımlanır. Beceri, bilgiyi uygulama ve teknik bilgiyi (know-how) kullanarak görevleri yerine getirme ve problemleri çözme kabiliyeti anlamına gelir.

Örnek;

Güvenli sürüş teknikleri sergileyebilme.

Yetkinlik

Sorumluluk alabilme ve bağımsız çalışabilme (özerklik) yönünden tanımlanır. Yetkinlik, bilgiyi, becerileri ve kişisel sosyal ve/veya yönlemsel hünerleri mesleki ve kişisel gelişimde ve çalışma veya öğrenim durumlarında kullanma olarak tanımlanan kanıtlanmış kabiliyettir. Yetkinlik vasıf, hüner ve tutumun dinamik bir bileşimidir. Yetkinlik, belirli bir iş ortamında kritik iş fonksiyonlarını ya da görevlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmek için gerekli bilgi, beceri ve yetenek setini uygulama ya da kullanma kabiliyeti olarak tanımlanabilir.

Avrupa Birliği Yetkinlikler Çerçevesi bağlamında yetkinlik; iş, çalışma durumlarında, mesleki ve kişisel gelişimde bilgi, beceri ve kişisel, sosyal ve / veya metodolojik yetenekleri kullanma becerisinin kanıtlandığı anlamına gelir.

Örnek;

Güvenli sürüş tekniklerini her türlü trafik koşuluna transfer edebilme.

Bilgi, Beceri ve Yetkinliğe Yönelik Örnek Program Yeterliliği Yazımı

İş birlikli Çalışmaya İlişkin Bilgi, Beceri ve Yetkinlik Örneği	
Bilgi	İş birlikli çalışma tekniklerini bilir.
Beceri	İş birlikli çalışma tekniklerini kullanır.
Yetkinlikler	
Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	Gruba katkı sunmada gerekli kişisel sorumluluğu alır. Görev paylaşımını yönetir.
Öğrenme Yetkinliği	İş birlikli çalışma konusunda eksikliklerini belirler.
İletişim ve Sosyal Yetkinlik	İş birlikli çalışma sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini uygun bir şekilde kullanır.
Alana Özgü Yetkinlik	Gruba göre iş birlikli çalışma stratejisi geliştirir.

Programı Yeterlilikleri ile TYYÇ İlişkilendirmesi

Aşağıda “Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı” programı yeterlilikleri ile TYYÇ 6. Düzey (Lisans Eğitimi) Yeterlilikleri arasındaki ilişkilendirme örnek olarak verilmiştir:

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Program Yeterlilikleri	TYYÇ 6. Düzey (Lisans Eğitimi) Yeterlilikleri																
	Bilgi		Beceri		Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği			Öğrenme Yetkinliği			İletişim ve Sosyal Yetkinlik					Alana Özgü Yetkinlik	
	1	2	1	2	1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
PY 1						X											
PY 2		X															
PY 3			X														
PY 4																X	
PY 5		X										X					
PY 6								X									
PY 7	X																X
PY 8															X		
PY 9			X														
PY 10							X										
PY 11							X										
PY 12								X									
PY 13							X										
PY 14		X															
PY 15													X				
PY 16									X								
PY 17				X													
PY 18					X												
PY 19							X										
PY 20							X										

AVRUPA KREDİ TRANSFER SİSTEMİ (AKTS) KREDİSİ HESABI

Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS), öğrenci merkezli, öğrencinin iş yüküne dayalı bir kredi sistemidir. Öğrencinin bir dersi başarıyla tamamlayabilmesi için yapması gereken çalışmaların tümünü (teorik ders, uygulama, seminer, bireysel çalışma, sınavlar, ödevler vb.) ifade eden bir birimdir. Başlangıçta kredi transferi için düşünülen bu sistem, kurumsal, bölgesel, ulusal ve Avrupa seviyesinde kredi toplama sistemi olarak da kullanılmaktadır. Öğrenci hareketliliğini ve öğrencilerin yurt dışında gördükleri eğitimlerinin kendi ülkelerinde akademik olarak tanınmasını kolaylaştırmak için Avrupa Birliği tarafından geliştirilen AKTS, yükseköğretim kurumlarına, program müfredatlarının hazırlanmasında yardımcı olurken, programların ulusal ve uluslararası ölçekte daha rahat biçimde karşılaştırılabilmesine olanak sağlamakta ve buna bağlı olarak, Avrupa Yükseköğretimini diğer kıtalar arasında daha çekici hale getirmektedir (YÖK, 2024).

AKTS kredisi, dersin öğrenme çıktılarına ulaşabilmek için tamamlanması gereken iş yükünü göstermektedir. İş yükü, ders öğrenme çıktılarına ulaşabilmek için dersle ilgili, öğrenci tarafından ders saati içinde ve dışında yapılacak tüm çalışmalar (derse hazırlık, ders süreci, sınavlara hazırlık, sınav, ödev, proje, sunum, uygulama, laboratuvar vb.) için öngörülen süredir. İş yükü, öğretim elemanı tarafından ders öğrenme çıktıları, ders içeriği, ölçme değerlendirme süreci ve öğrenci görüşleri göz önünde bulundurularak hesaplanmalıdır.

Bologna Süreci'nin Türkiye'de uygulanması aşamasında, AKTS en önemli çalışma alanlarından birisidir. Yükseköğretimde 1 AKTS öğrencinin toplam 25- 30 saat çalışma yüküne karşılık etmekte olup, bir eğitim ve öğretim yılı 60 AKTS ve 1500-1800 saat iş yükü esas alınarak hesaplanmaktadır. Bir öğrenci, bir yarıyıldaki 30 AKTS kredilik ders aldığından 750-900 saatlik iş yüküne sahip olmaktadır (YÖK, 2024).

AKTS hesaplanmasında dikkat edilecek hususlar:

- Bir dönemdeki ders saati hesaplamaya doğrudan dahil edilir ve değiştirilemez. Ders bazında haftalık ders saatine göre farklılık gösterebilir. (14 hafta * 2 saat = 28 saat iş yükü)
- Sınıf dışı çalışma süresi öğrencinin haftalık derse hazırlanma süresini gösterir. Derse yönelik istenilen ön hazırlıklar (okumalar, özet çıkarma, ders günlüğü, vb.) göz önünde bulundurularak belirlenmelidir.
- Ders kapsamında verilecek ödev, proje, sunum, vb. hazırlamak; ara sınav ve yarıyıl sonu sınavlarına hazırlanmak için öğrencinin harcaması gereken ortalama süre göz önünde bulundurulmalıdır. (1 proje x 10 saat = 10 saat iş yükü)
- Ders kapsamındaki sunum ve sınav süreleri de hesaplamaya dahil edilmelidir. (1 yarıyıl sınavı x 1 saat = 1 saat iş yükü)
- Özellikle sınıf dışı çalışma süresi ve ödev, proje, sunum, sınav, vb. hazırlanma süresinin belirlenmesinde öğrenci görüşlerinden yararlanılması ve ortalama bir öğrencinin çalışma süresinin temel alınması önemlidir.
- AKTS kredisi tam sayı olarak verilmelidir. AKTS hesaplama aşamasında, ondalıklı çıkan AKTS kredisi tam sayıya yuvarlanmalıdır.

Aşağıda bir derse ilişkin iş yükünün ve AKTS kredisinin hesaplanmasına ilişkin örnek sunulmuştur:

Etkinlik	Sayısı	Süresi (saat)	Toplam İş Yükü (Saat)
Ders Süresi	14	2	28
Sınıf Dışı Çalışma Süresi	14	2	28
Ödevler	1	3	3
Sunum/Seminer Hazırlama	1	5	5
Ara Sınavlar	1	10	10
Uygulama	0	0	0
Laboratuvar	0	0	0
Proje	1	10	10
Yarıyıl Sonu Sınavı	1	10	10
Toplam İş Yükü (Saat)			94
Toplam İş Yükü (Saat)/30			94/30
Ondalıklı AKTS			3,133333333
AKTS			3

KAYNAKÇA

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. In P. W. Airasian, K. A. Cruikshank, R. E. Mayer, P. R. Pintrich, J. Raths, & M. C. Wittrock (Eds.), *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals; Handbook I: Cognitive domain. In M. D. Engelhart, E. J. Furst, W. H. Hill, & D. R. Krathwohl (Eds.), *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals; Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay.
- Gronlund, N. E., & Brookhart, S. M. (2009). *Writing Instructional Objectives* (8th Edition). Upper Saddle River: Pearson Education Inc.
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook II: Affective Domain*. David McKay Company.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy, an overview. *Theory into Practice* (41)4, 212-219.
- Mager, R. F. (1997). *Preparing Instructional Objectives: A Critical Tool in the Development of Effective Instruction* (3rd ed.). Atlanta, GA: The Center for Effective Performance.
- Simpson, E. J. (1966). *The Classification of Educational Objectives, Psychomotor Domain*. Washington, DC: Gryphon House.
- YÖK. (2010a). *Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma 66 Soruda Bologna*. https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/yay%C4%B1nlar/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf adresinden 10.07.2024 tarihinde alınmıştır.
- YÖK, (2010b). *Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi*. <http://www.tyyc.yok.gov.tr/> adresinden 10.07.2024 tarihinde alınmıştır.
- YÖK, (2010c). *Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi Düzey Tanımları*. <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=32> adresinden 10.07.2024 tarihinde alınmıştır.
- YÖK, (2024). *Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS)*. <https://uluslararasi.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyum-projesi/yuksekogretimde-denklik-ve-tanima/avrupa-kredi-transfer-ve-biriktirme-sistemi-akts.aspx> adresinden 11.07.2024 tarihinde alınmıştır.